"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

שלב	צעדים לניהול כתה	צעדים להשבחת ההוראה והעמקת הלמידה
שלב 1	**פיתוח שגרות ונהלים חיוניים** 1. **מבוא לשגרות ונהלים**: תכננו וצאו לדרך • תכננו ותרגלו שגרות ונהלים רגע אחרי רגע o הסבירו את המשמעות של כל שיגרה ותארו כיצד היא תראה o כתבו מה על המורים והתלמידים לעשות בכל צעד, ומה תהיינה ההשלכות לתלמידים שלא ישמעו לנוהל • תכננו ותרגלו את היציאה לדרך: איך להציג את השגרה בפעם הראשונה o תכננו את החלק שלכם: כיצד תדגימו את השגרה o תכננו דרך פעולה כאשר התלמידים יתקשו בביצוע השגרה 2. **סמכותיות – "קול חזק":** עמדו ודברו כאשר אתם חדורי מטרה • עמדו זקוף, עמדו בשקט: כאשר אתם נותנים הנחיות, הפסיקו לנוע והקפידו על עמידה פורמאלית • מנעד קול פורמאלי: כאשר אתם נותנים הוראות, השתמשו במנעד קול פורמאלי, כולל הטון ובחירת המילים. *הערה: ניתן להציג נושאים נוספים רבים במהלך הפיתוח המקצועי לפני שנת הלימודים. הרשימה המופיעה להלן כוללת את הנושאים אשר אליהם יש להתייחס כדי להשיג מיומנות גבוהה. נושאים נוספים אותם ניתן להציג – גם אם המורים עדיין לא ישלטו בהם – יכולים להיות, בין השאר: • דרך ההתערבות שתהיה הכי פחות חודרנית • מסגור חיובי • יצירת אתגר/בנית מומנטום • התבוננות רדאר: דעו מתי התלמידים סוטים מן המשימה • עשו זאת שוב: תרגלו את השגרה לשלמות, וודאו כי התלמידים חוזרים על התרגולות שוב אם לא ביצעו אותן נכון (אבל דעו גם מתי להפסיק לדרוש חזרות).	כתבו והתאימו מערכי שיעור 1. מבוא להכנת מערכי שיעורים אפקטיביים: **בנו את התשתית של שיעורים אפקטיביים הנטועים בחומר אותו על התלמידים** ללמוד • **כתבו מטרות למידה ברורות אשר יהיו** o **מבוססות נתונים (נטועות בתוכן/במיומנויות שעל התלמידים ללמוד, בהתבסס על ניתוח של תוצאות הערכה)** o **מבוססות על תכנית הלימודים** o **ניתנות להשגה במהלך שיעור אחד** • **וודאו כי כל שיעור כולל חלק משמעותי הקניה בנוסח 'אני עושה' כחלק מליבת השיעור** • **עצבו 'כרטיס יציאה' (הערכה סופית קצרה המתאימה למטרה שהוגדרה)** 2. התאימו מערכי שיעור קיימים: **הפכו מערכי שיעור קיימים לכאלה שיתאימו לכתתכם** • **התאימו לעצמכם ולכתתכם חלקי מפתח של מערך שיעור קיים כולל חלק ההקניה= 'אני עושה" .** • **תכנו מערך זמנים לפעילויות השונות במערך השיעור ועמדו בזמנים שתגדירו.**

"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

שלב	צעדים לניהול כתה	צעדים להשבחת ההוראה והעמקת הלמידה
שלב 2	**תרגול וניטור שגרות** 3. **הנחיות מה לעשות** • שפה חסכונית: תנו הנחיות קצרות וברורות, עם מספר המילים הקטן ביותר האפשרי (למשל: הוראות בנות שלוש מילים). כאשר ההוראות מורכבות, וודאו הבנה. 4. **שגרות ונהלים – השלב המתקדם:** שנו שגרות והשביחו אותן עד מצוינות • שנו כל שיגרה אשר בה נדרשת תשומת לב רבה יותר לפרטים, או שמתגלה כבלתי יעילה. שימו לב במיוחד למה התלמידים והמורים עושים בכל רגע. • עשו זאת שוב: וודאו כי התלמידים חוזרים על ביצוע השגרה אם מתקשים בביצוע בפעם הראשונה. • דעו מתי להפסיק: דעו מתי להפסיק את החזרות. 5. **רדאר**: דעו מתי התלמידים אינם עסוקים במשימה • סרקו את החדר כדי לאתר התנהגויות ממוקדות משימה o בחרו 3-4 'נקודות חמות' (מקומות שבהם יש לכם תלמידים אשר נוטים לסטות מן המשימה). 'סרקו' נקודות אלו במבטיכם באופן קבוע. o הפגינו את ההתבוננות שלכם: כופפו את צווארכם והפנו את מבטיכם כדי שתראו כמי שרואים את כל פינות החדר. • הקיפו את החדר כשאתם חדורי מטרה (שברו את הדפוס הצפוי) o עברו בין השולחנות ומסביב לכיתה o עמדו בפינה: זהו שלושה מקומות בהיקף החדר שאליהם תוכלו להגיע כדי לעמוד ולנטר את עבודת התלמידים. o התרחקו מן התלמיד המדבר כדי לצפות ולנטר את הכיתה כולה. 6. **"התחלה מחדש" לכיתה כולה:** • כאשר השגרה נחלשת ביחס לשיעורים קודמים, תכננו מראש ותרגלו עם הלומדים 'התחלה מחדש' לכיתה כולה. כדי לבסס שנית את הציפיות מהתלמידים ביחס להתנהגות המקובלת בכתתכם. • כאשר הכיתה אינה ממוקדת במשימה במהלך השיעור בצעו 'התחלה מחדש בזה הרגע':	תרגול עצמאי 3. כתבו מחוון/ דוגמא מיטבית לתשובה, והציבו את ה'רף' למצוינות • **כתבו לעצמכם את התשובה האידיאלית אותה הייתם רוצים לקבל מן התלמידים כתוצר של התרגול העצמאי שלהם.** • **וודאו כי התרגול העצמאי עולה בקנה אחד עם מידת ההעמקה הנדרשת בעת ההערכה הקרובה והקפידו על כך.** 4. תרגול עצמאי: **בנו שגרות יומיומיות הבונות הזדמנויות לתלמידים לתרגל באופן עצמאי** • **ראשית כותבים, שנית מדברים: תנו לתלמידים משימות כתיבה אותן יהיה עליהן להשלים לפני קיום הדיון בכיתה, כך שכל תלמיד יענה על השאלות באופן עצמאי לפני שישמע את תרומותיהם של חבריו לכיתה.** • **פתחו במשימת "עכשיו עושים" בתחילת כל שעור. המשימה עשויה להגדיר את מטרת השיעור הנוכחי, או לחזור על חומרים מן השיעור הקודם.** • **יישמו ובדקו תרגול עצמאי ארוך יותר ו/או כרטיס יציאה יומי (הערכה קצרה בסוף השיעור המתאימה למטרות שלכם) כדי לבחון עד כמה התלמידים שולטים במושגים אותם למדו** 5. בדיקת תרגול עצמאי: **בדקו את העבודה העצמאית של התלמידים כדי לבחון אם הם לומדים את מה שאתם מלמדים.** • **תכננו וייישמו את שביל הבדיקה:** o **צרו לעצמכם מפה בה מסומנים מקומות הישיבה של התלמידים כדי לבחון את עבודתם באופן היעיל ביותר** o **בדקו קודם את אלו הכותבים מהר יותר, ואז עברו לאלו הזקוקים ליותר סיוע** • **בדקו את איכות עבודת התלמידים- ניטור מעמיק ויסודי:** o **השוו את התשובות של התלמידים למחוון/ דוגמא מיטבית אותה הכנתם** o **זהו תשובות נכונות ולא נכונות לשאלות** • **עט ביד: סמנו את עבודת התלמידים כאשר אתם מסתובבים בחדר** o **השתמשו במערך קידוד כדי לאשר תשובות נכונות**

"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

	o למשל: הפסיקו ללמד, עימדו זקופים, תנו הוראות ברורות: "הניחו את העפרונות, עיניים אלי, ידיים שלובות. תודה רבה. כך נראית כיתה באוניברסיטה בישראל." הרימו שוב את קולכם וחיזרו לרמת האנרגיה הרגילה.	o **תנו רמזים לתלמידים בכדי שישנו את תשובותיהם תוך שימוש בהתערבות מילולית מינימאלית (ציינו את השגיאה, בקשו מהם לתקן אותה, אמרו להם כי תחזרו לבדוק את התקדמותם).**
שלב	צעדים לניהול כתה	צעדים להשבחת ההוראה והעמקת הלמידה
שלב 3	שלבו כל תלמיד בשיעור 7. בנו מומנטום • **תנו לתלמידים אתגר פשוט כדי להשלים משימה כלשהי:**	הגיבו לצורכי הלמידה של התלמידים 6. הרגלי שימוש בראיות • **למדו את התלמידים כיצד ובקשו מהם למצוא, ולסמן ראיות כשהם קוראים, מסכמים מידע, מנתחים טקסט, משיבים על שאלות.**

"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

	o למשל: "אני יודע שאתם רק בכיתה ד', אבל יש לי פה בעיה של כיתה ה' שאני בטוח שתוכלו לפתור אותה!!" • **דברו מהר יותר, צעדו מהר יותר, שנו את טון הדיבור שלכם, חייכו (נסו ממש לזהור!)** 8. צעידה בחדר: **צרו אשליה של מהירות כך שכל התלמידים יחושו מעורבים כל הזמן** • **השתמשו בשעון עצר כדי לעמוד בלוח הזמנים אותו הגדרתם לשיעור ותנו לתלמידים אות קולי כאשר הגיע הזמן לסיים משימה או להתקדם הלאה.** • **הגבירו את קצב השאלות אותן אתם מציגים לכיתה: לא יותר משתי שניות מן הזמן שבו התלמיד מסיים להציג את תשובתו לזמן בו אתם חוזרים ללמד** • **השתמשו ב'ספירה לאחור' כדי 'לעבוד נגד השעון' (עשו זאת ב-5-4-3-2-1)** • **השתמשו בתרגיל של שאלה ותשובה למילות מפתח** 9. שלבו את כל התלמידים בשיעור: **וודאו כי כל התלמידים משתתפים בשיעור:** • **וודאו כי אתם פונים לכל אחד מן התלמידים** • **פנו אל התלמידים באופן יזום ללא הצבעה שלהם (cold call)** • **יישמו טכניקת ה"ד = הסתובב דבר (Turn and talk). הזמינו את התלמידים להסתובב אל שכניהם לשולחן ולשוחח איתם בקצרה על שאלה כלשהי, משך 15-30 שניות.** • **עברו בין צורות שונות של דיון בכיתה באופן מכוון: פנו אל התלמידים ללא הצבעה שלהם, בקשו מהם לענות במקהלה, הזמינו אותם להרים ידיים כאשר הם מסכימים לתשובה מסוימת, או בקשו מהם להסתובב אל שכניהם לשולחן ולשוחח איתם בנושא.** 10. חיזוק חיובי • **ספרו את סיפורי ההצלחה של התלמידים, לא את סיפורי הטעויות שלהם** o **"אהבתי את האופן שבו נועם התחיל מיד לעבוד על משימת הכתיבה שלו"** o **"הטור השני מוכן ללמידה: העפרונות שלהם מוכנים והעיניים שלהם מביטות אלי"** • **כאשר אתם משתמשים בחיזוק חיובי, או כאשר אתם סורקים את החדר בעת מתן הוראות חדשות, הביטו בתלמידים שאינם ממוקדים במשימה** • **השתמשו בשפה המעודדת את התלמידים להמשיך להתקדם ולהשתפר:**	• **למדו ועודדו את התלמידים לצטט עדויות מפתח בתשובותיהם וטיעוניהם.** 7. וודאו הבנה של הקבוצה כולה: **אספו מידע המעיד על הבנה כלל-קבוצתית:** • **ערכו סקרים בכיתה כדי לבחון כיצד התלמידים עונים על שאלה מסוימת** o **"כמה ילדים בחרו בתשובה א'? ב'? ג'? ד'?** o **[התלמידים עונים תשובה לשאלה תוך כתיבה על לוחות הכתיבה הלבנים שלהם] "כאשר אספור עד שלוש הרימו את הלוחות שלכם.."** • **התמקדו בתשובה השגויה: מקדו את הדיון בכיתה בשאלות שעליהן התלמידים התקשו במיוחד לענות באופן נכון.** 8. מבוא להוראה מחדש –הדגמה: **הדגימו לתלמידים שלבי חשיבה/פתרון בעיות/כתיבה הנדרשים לביצוע משימה** • **תנו לתלמידים משימות ברורות שמחייבות הקשבה פעילה או רישום סיכומים וכך מאפשרות מיקוד בהדגמה של המורה. לאחר מכן בצעו 'תחקיר' על הדגמה זו:** o **"מה עשיתי בהדגמה שלי?"** o **מה הן נקודות המפתח אותן יש לזכור כאשר אתם מבצעים משימה דומה באופן עצמאי?"** • **הדגימו את החשיבה, לא רק את התהליך** o **התמקדו באופן החשיבה שאותו התלמידים מתקשים ליישם** o **הדגימו צעדי חשיבה שהתלמידים יוכלו לחזור עליהם** o **הדגימו כיצד כל אחד יכול לעשות שימוש בידע התוכן האישי שלו, או בידע ובמיומנויות שנלמדו בשיעורים הקודמים** o **שנו את טון הדיבור שלכם לטון של 'חשיבה בקול רם' ושנו את המקצב מ'קול המורה הרגיל' כדי להדגיש את כישורי החשיבה** • **"אנחנו עושים" ו"אתם עושים": תנו לתלמידים הזדמנויות לתרגל בהדרכתכם והכוונתכם.**

"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

	o **שבחו תשובות יוצאות דופן או התנהגויות המבטאות מאמץ מיוחד ותשומת לב לציפיות גבוהות** 11. מיקוד מחדש בלמידה של תלמידים ספציפיים: • **התכוננו להתנהגויות מאתגרות של תלמידים אשר לא יאפשרו להם מיקוד במשימה הלימודית. תכננו את שני הדברים אשר תעשו כאשר התנהגויות אלו תופענה. כוונו תלמידים אלו מחדש להתמקד במשימה הלימודית תוך שימוש במדרג התערבויות המפריעות את למידת כלל הכיתה:** o **קרבה פיזית** o **קשר עין** o **שימוש באמצעי לא מילולי** o **ציון שמו של התלמיד במהירות** o **השלכה קטנה לאי המעש**	

"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

שלב	צעדים לניהול כתה	צעדים להשבחת ההוראה והעמקת הלמידה
שלב 4	בנו הרגלי שיח 12. עבודה בקבוצות קטנות: **אפשרו לכל אחד מהתלמידים המשתתפים בעבודה הקבוצתית למידה מיטבית ומירבית** • **תנו הנחיות ברורות, צעד אחרי צעד, לעבודה הקבוצתית** o **וודאו כי התוצאות הסופיות של משימות הקבוצתיות ברורות, נראות ונגישות (למשל: דפים עם שאלות שעליהן יש לענות, הערות אותן יש לרשום, מוצר כלשהו אותו יש לבנות וכו')** o **הגדירו תפקיד לכל אחד מן המשתתפים (כאשר כל קבוצה אינה כוללת יותר אנשים מאשר המספר הנחוץ לביצוע המשימה)** o **תנו הנחיות המלוות בלוחות זמנים, והגדירו באיזה שלב הקבוצה צריכה להיות אחרי כל אחד מפרקי הזמן שהוגדרו.** • **וודאו את קיומן של העדויות היזואליות להתקדמות הקבוצה** o **בדקו כל אחת מן הקבוצות כל 5-10 דקות כדי לנטר את ההתקדמות** • **המלילו את המחויבות של הפרטים והקבוצה לקבל על עצמם אחריות ולדווח על פעולתם:** o **"אתם מתעכבים ב 10 דקות, הגיע הזמן לחזור ללמידה"** o **"יעל, התמקדי במשימה שלך".**	הובילו את הדיונים של התלמידים - מבוא 9. הוראה מחדש למתקדמים - דיון מודרך: **תנו לתלמידים לאתר את השגיאות של עצמם ולמצוא את הפתרונות** • **הציגו והזמינו: הציגו את עבודת התלמידים (אם כמופת של תשובה נכונה ואם כדוגמה לתשובה מוטעית). בקשו מן התלמידים לזהות מדוע התשובה נכונה או שאיננה נכונה.** • **בססו את ההבנה:** o **"מה הן נקודות המפתח אותן יש לזכור בעת פתרון בעיה מעין זו?" או "האם מישהו יכול להסביר לי מה הכלל על פיו יש לפעול?" (התלמידים עונים במילותיהם שלהם)** • **תנו להם הזדמנויות לתרגל תחת ההכוונה שלכם.** 10. העמקת חשיבה- דרכי הוראה חוצות תחומי דעת: **עודדו את התלמידים להעמיק את חשיבתם באמצעות כלים ואמירות שבהן ניתן לעשות שימוש בכל שלב בשיעור ובכל תחום דעת שהוא:** • **תנו** זמן המתנה **לאחר שאתם מציבים שאלה מאתגרת** • הכנה מראש: **תנו לתלמידים הזקוקים ליותר זמן לדעת כי אתם מתכוונים לפנות אליהם כבאים בתור** • החזירו את התשובה לתלמיד: **חיזרו על התשובה השגויה לאחר שתלמיד אמר אותה. (תנו לתלמיד זמן לחשוב ולעצמכם זמן לבנות תכנית!)** • **עשו שימוש ב**אמירות ושאלות נוספות **לתלמיד שהשיב על שאלה כדי לדחוף את התלמיד להעמיק בתשובתו:** o **"ספר לי עוד על כך"** o **"מה גורם לך לחשוב כך?"** o **"איך אתה יודע?"** o **"למה זה חשוב?"** • סגרו את המעגל: **אחרי שתקנתם תשובה שגויה של תלמידים, חזרו אליהם שנית כדי שיתקנו את תשובותיהם**

"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

		11. **הרגלים של דיון:** הורו והדגימו לתלמידים את ההרגלים המחזקים את היכולת לנהל דיונים בכיתה: • הישארו ניטראליים/נהלו את הסיפור שלכם: אל תחשפו את התשובה הנכונה/שגויה באמצעות תגובתכם לתשובת התלמידים • הסכימו או המשיכו מבסיס של הסכמה: "אני מסכים עם... ואני מבקש להוסיף כי..." • בטאו אי-הסכמה באופן מעורר כבוד: "גם אם אני מסכים עם [החלק הזה של הטיעון שלכם] אני לא מסכים עם ..... אני הייתי טוען ש..."

"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

שלב	צעדים לניהול כתה	צעדים להשבחת ההוראה והעמקת הלמידה
ממשיכים קדימה (הצעדים הבאים)	אין! כאשר הגעתם עד כאן, תוכלו להתמקד רק בצעדים להשבחת והעמקת ההוראה שלכם וידע התוכן לכם.	הובלת דיונים של תלמידים -מתקדמים 12. שאלות אסטרטגיות: **הציגו שאלות אסטרטגיות לתלמידים ספציפיים בתגובה לטעויות** • **עודדו את התלמידים לחזור לידע הקודם שלהם** o **כוונו אותם למקורות ידע (הערות שנרשמו, מושגים, קטעי מידע ותוכן)** o **"מה אנחנו יודעים על....?" (תוכן שנלמד בשיעורים קודמים)** o **פנו למדריכים למורה ולספרי הוראה כדי לנסח שאלות מתאימות** • **פנו אל התלמידים באופן המבוסס על צרכי הלמידה שלהם (מבוסס נתונים)** o **הזמינו תלמידים בעלי השגים נמוכים או בינוניים לפענח את השאלה** o **אם הם מתקשים, פנו אל תלמידים בעלי יכולות גבוהות יותר** o **אם הם מצליחים בפיענוח השאלה, פנו אל תלמיד המתקשה יותר** o **ארגנו מראש רשימה של תלמידים אליהם תוכלו לפנות בהתבסס על רמת הקושי של השאלה (למשל: קודם פנו אל תלמיד בינוני, אחר-כך לתלמיד חלש, אז לתלמיד חזק וכו')** • **תלמידים מנחים תלמידים: גרמו לתלמידים להשתמש בהרגלי דיון שלימדתם כדי להעריך , לבקר או לקדם את התשובות של כל אחד מהם.** o **נסו להעמיק: "[חבר..]: האם שקלת את הנקודה הבאה?** 13. כוונו להמשגה: **נסו לעודד את התלמידים לחשוב חשיבה מושגית** • **בקשו מן התלמידים להמשיג את התוכן, לא רק לתת תשובה לשאלה ספציפית:** o **"זו הדרך. עכשיו תסביר לי למה הדרך הזו עובדת או מתאימה"** o **האם אתה יכול ליצור הכללה של הרעיון הזה הזה וליישם אותו לכל הבעיות מסוג זה?"** o **השתמשו במונחים הבאים [מונחים שנלמדו בשיעורים קודמים] כדי לנסח מחדש את התשובות שלכם** • **שדרגו את אוצר המילים: בקשו מן התלמידים לעשות שימוש בשפה אקדמית/טכנית/מדעית כאשר הם עונים על השאלות** o **"באופן כללי זה הרעיון הנכון. עכשיו נסחו זאת שוב תוך שימוש בשפה מתמטית/היסטורית/מדעית הולמת".** o **"נכון. עכשיו בואו ננסח זאת שוב באמצעות שימוש במאגר המילים האקדמיות שלכם כמשאב".**

"מדריך "התקדמות במהירות

כלי למאמני הוראה לצורך השבחת ההוראה באמצעות צעדי פעולה מדידים וסדורים.

		• **מתיחה, העמקה והרחבת החשיבה: בקשו מתלמיד או תלמידה ספציפיים להיענות לאתגר מורכב יותר לשאלה נתונה:** o **"מה תהיה התשובה לו הייתי משנה את זה ל.. [שנו את הבעיה למשהו קצת יותר מורכב]?"** o **"האם יש דרך אלטרנטיבית לפתור את הבעיה הזו/לבצע את המשימה הזו?"** o **מה הם לדעתכם טיעוני הנגד החזקים ביותר מול הטיעונים אותם הצגתם אתם, ואיך הייתם מפריכים אותם?"**